

STORTINGET

Innst. 223 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 59 L (2020–2021)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Endringer i forsvarsloven (klageadgang og foreldelse i erstatningssaker og Forsvarets bistand til offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Regjeringen fremmer i denne proposisjonen forslag til endringer i forsvarsloven knyttet til klageadgang og foreldelse i erstatningssaker og Forsvarets bistand til offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører. Regjeringen foreslår å innføre en klageadgang for saker om psykiske belastningsskader etter forsvarsloven § 55. Forslaget innebærer at klagesaksbehandlingen innlemmes i arbeidet til den eksisterende Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner. Hensikten er å bedre rettssikkerheten til veteranene som har fått psykiske skader etter 1. januar 2010, og å sikre likebehandling av veteraner skadd før og etter dette tidspunktet.

Videre foreslår regjeringen nye foreldelsesregler i veteranerstatningssakene. Forslaget innebærer lempeligere foreldelsesregler enn det som følger av foreldelsesloven. Hensikten er å imøtekomme de særskilte utfordringer veteraner med psykiske belastningsskader har med å søke erstatning i tide, innenfor de generelle fristene. Som en følge av de nye foreldelsesreglene foreslås også å innføre en søksmålsfrist på seks måneder.

Regjeringen fremmer videre et forslag om endring i forsvarsloven for å gi en klar hjemmel for å fastsette forskrift om Forsvarets bistand til andre offentlige myndigheter enn politiet og til andre beredskapsaktører. At Forsvaret kan yte bistand til andre offentlige myndigheter enn politiet, er slått fast i en rekke stortingsdokumenter. Slik bistand har også vært gitt i mange år. Hensikten med en regulering er å skape større forutsigbarhet og lede til tydeligere og mer ensartet praksis hva gjelder blant annet prosedyrene for og behandlingen av denne type anmodninger. Lovbestemmelsen vil også omfatte bistand fra Forsvaret til andre beredskapsaktører enn offentlige myndigheter. Forskriften vil inneholde detaljerte bestemmelser om blant annet vilkårene for Forsvarets bistand, hvem som kan anmode om bistand, utgiftsdekning og krav til innhold i bistandsanmodninger. Den vil også fastsette klare prosedyrer for hvordan anmodninger fremsettes, koordineres og prioriteres, og hvordan bistandsoperasjoner skal ledes.

Regjeringen foreslår også mindre endringer i enkelte bestemmelser for å oppdatere henvisningene til statsansatteloven.

1.2 Bakgrunnen for lovforslaget

Forsvarsministeren nedsatte i 2018 en ekstern arbeidsgruppe for å gjennomgå og vurdere de særskilte erstatnings- og kompensasjonsordningene for veteraner fra internasjonale operasjoner, i tråd med uttalelsene fra en enstemmig utenriks- og forsvarskomiteé i Innst. 7 S (2017–2018), jf. Prop. 1 S (2017–2018). Arbeidsgruppen skulle vurdere behovet for endringer i erstatnings- og kompensasjonsordningene og utrede en klageordning for saker etter forsvarsloven § 55, hvor det i dag ikke er slik klageadgang. Arbeidsgruppen avga sin rapport i januar 2020, hvor det ble foreslått flere endringer i erstat-

nings- og kompensasjonsordningene. Arbeidsgruppens forslag til klageordning etter forsvarsloven § 55, forslag om å innføre betegnelsen intopserstatning som en fellesbetegnelse på de ulike ordningene, samt forslag om å flytte sekretariatet for Klagenemnda for kompensasjon og billighetserstatning fra Forsvarsdepartementet til Statens sivilrettsforvaltning, ble inntatt i Meld. St. 15 (2019–2020) Også vi når det blir krevet – Veteraner i vår tid. Stortingsmeldingen ble behandlet 15. oktober 2020 (Innst. 20 S (2020–2021)). Forslaget om klageordning i proposisjonen er i tråd med forslaget i arbeidsgruppe-rapporten og stortingsmeldingen.

Regjeringen varslet i stortingsmeldingen at øvrige forslag fra arbeidsgruppen ville vurderes nærmere. Dette gjaldt blant annet arbeidsgruppens forslag om å innføre nye regler om foreldelse for saker etter forsvarsloven § 55. I behandlingen av Innst. 21 S (2020–2021), jf. Dokument 8:101 S (2019–2020) fra stortingsrepresentanten Bjørnar Moxnes anmodet et samlet storting regjeringen om å fremme forslag til nye regler om foreldelse.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Christian Tybring-Gjedde og Morten Wold, fra Senterpartiet, Emilie Enger Mehl og Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, viser til de foreslåtte endringene i forsvarsloven (klageadgang og foreldelse i erstatningssaker og Forsvarets bistand til offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører).

Komiteen viser til at det foreslås innføring av en klageadgang for saker om psykiske belastningsskader etter forsvarsloven § 55. Forslaget innebærer at klagesaksbehandlingen innlemmes i arbeidet til den eksisterende Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner. Komiteen merker seg at hensikten med forslaget er å bedre rettssikkerheten til veteranene som har fått psykiske skader etter 1. januar 2010, og å sikre likebehandling av veteraner skadd før og etter dette tidspunktet. Komiteen understreker at forslagene til endringer i erstatnings- og kompensasjonsordningene for veteraner bygger på anbefalingene fra en ekstern arbeidsgruppe som avga sin rapport i 2020.

Komiteen merker seg at lovendringene videre omfatter nye foreldelsesregler i veteranerstatningssaker. Komiteen viser til at forslaget innebærer lempeligere foreldelsesregler enn det som følger av foreldelsesloven. Hensikten er å imøtekomme de særskilte utfordringer veteraner med psykiske belastningsskader har med å søke erstatning i tide, innenfor de generelle fristene. Som følge av de nye foreldelsesreglene foreslås også å innføre en søksmålsfrist på seks måneder.

Komiteen viser til at det i proposisjonen fremmes forslag om endring i forsvarsloven for å gi en klar hjemmel for å fastsette forskrift om Forsvarets bistand til andre offentlige myndigheter enn politiet og til andre beredskapsaktører.

Komiteen understreker at det i en rekke stortingsdokumenter er slått fast at Forsvaret kan yte bistand til andre offentlige myndigheter enn politiet, og at slik bistand har vært gitt gjennom mange år. Komiteen merker seg at behovet for og ønsket om en nærmere regulering av denne typen bistand har vært kjent for departementet over tid. Komiteen viser til at en regulering etter departementets syn vil skape større forutsigbarhet og lede til tydeligere og mer ensartet praksis hva gjelder blant annet prosedyrene for og behandlingen av denne typen anmodninger.

Komiteen merker seg at lovbestemmelsen også vil omfatte bistand fra Forsvaret til andre beredskapsaktører enn offentlige myndigheter. Håndteringen av covid-19 har vist at det er behov for en sentral mekanisme for koordinering og prioritering av bistandsanmodninger på sivil side før disse sendes til Forsvaret. Komiteen merker seg at forskriften vil inneholde detaljerte bestemmelser om blant annet vilkårene for Forsvarets bistand, hvem som kan anmode om bistand, utgiftsdekning og krav til innhold i bistandsanmodninger. Komiteen merker seg videre at forskriften også vil fastsette klare prosedyrer for hvordan anmodninger fremsettes, koordineres og prioriteres, og hvordan bistandsoperasjoner skal ledes.

Komiteen viser for øvrig til at departementet foreslår mindre endringer i enkelte bestemmelser for å oppdatere henvisningene til statsansatteloven.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Stortinget under behandlingen av Dokument 8:101 S (2019–2020) enstemmig fattet vedtak om å endre foreldelsesreglene for erstatningssaker om psykiske belastningsskader. Dette medlem viser videre til innspillet fra Veteranforbundet SIOPS til medlemmene i Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé av 23. desember 2020, hvor viktigheten av at veteraner sikres forsvarlige rettssikkerhetsgarantier, fremholdes. Dette medlem viser til at det foreslåtte unntaket fra forvaltningsloven kapittel IV til VI for behandling av saker etter forsvarsloven § 55 skaper noe uklarhet på dette

punktet. Dette medlem understreker imidlertid at det i kommunikasjonen mellom SIOPS og Forsvarsdepartementet, oversendt komiteens medlemmer 21. januar 2021, blir fremhevet at når det gjelder saker om psykiske belastningsskader, vil likevel forvaltningsloven kapittel IV til VI være gjeldende:

«Forsvarsloven § 64 andre ledd gir hjemmel til å forskriftsfeste at forvaltningslovens kapittel IV til VI likevel skal gjelde for saker etter forsvarsloven § 55. Når det nå innføres klagerett i saker om psykiske belastningsskader er det naturlig at denne forskriftshjemmelen benyttes, slik at disse sakene omfattes av forvaltningslovens regler om enkeltvedtak.»

Dette medlem forventer at dette blir fulgt opp fra departementshold, slik at rettssikkerheten til veteranene ivaretas på den måten Stortinget har hatt som intensjon i vedtakene som foranlediget Prop. 59 L (2020–2021).

3. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i forsvarsloven (klageadgang og foreldelse i erstatningssaker og Forsvarets bistand til offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører)

I

I lov 12. august 2016 nr. 77 om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m. gjøres følgende endringer:

§ 44 første ledd første punktum skal lyde:

Offiserer, befal, grenaderer og konstabler tilsettes på de vilkår som er fastsatt i *statsansattelloven* med de avvik som følger i eller i medhold av denne lov.

§ 44 sjettede ledd andre punktum skal lyde:

Forskriftene kan fravike fra *statsansattelloven*.

§ 46 andre ledd andre punktum skal lyde:

De som kan avskjediges eller suspenderes etter *statsansattelloven* §§ 26, 27 og 29 eller refses etter disiplinærloven § 1, kan ikke beordres fra en stilling av andre særskilte grunner.

§ 47 andre ledd skal lyde:

Midlertidig tilsatte og de som er fast tilsatt til de fylker 35 år, kan ikke kreve fortrinnsrett etter *statsansattelloven*.

§ 55 første ledd tredje punktum og nytt fjerde punktum skal lyde:

En avgjørelse i sak om erstatning for psykiske belastningsskader kan påklages til Klagenemnda for krav om erstatning og kompensasjon for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner. Øvrige avgjørelser kan ikke påklages.

§ 55 andre ledd skal lyde:

Den som har fått erstatning etter første ledd, kan ikke få ytterligere erstatning fra staten på annet grunnlag.

§ 55 fjerde ledd nytt andre og tredje punktum skal lyde: *Departementet kan også gi forskrift om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner. Utbetaling etter slik forskrift skal samordnes med andre erstatningsutbetalinger fra staten.*

§ 56 skal lyde:

§ 56 Foreldelse av krav om erstatning og kompensasjon som følge av deltagelse i en internasjonal operasjon

Krav om erstatning og kompensasjon for en psykisk belastningsskade som følge av deltagelse i en internasjonal operasjon foreldes tre år etter den dag skadelidte fikk eller burde skaffet seg kunnskap om skaden og den ansvarlige, men tidligst tre år etter den dag det offentlige har fattet vedtak om uføretrygd og yrkesskadedekning på grunn av psykisk belastningsskade etter folketrygdloven kapittel 12 og 13. Foreldelsesloven § 9 andre ledd får ikke anvendelse ved krav etter første punktum.

Foreldelse av krav om erstatning og kompensasjon som følge av deltagelse i en internasjonal operasjon avbrytes ved at søknad om dette fremsettes for Statens pensjonskasse.

Søksmål må reises innen seks måneder fra det tidspunkt underretning om endelig vedtak i Klagenemnda for krav om erstatning og kompensasjon for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner er kommet frem til skadelidte. Ved avgjørelse om erstatning i saker etter § 55 første ledd som ikke kan påklages, må søksmål reises innen seks måneder fra det tidspunkt underretning om endelig vedtak i Statens pensjonskasse er kommet frem til skadelidte.

§ 57 skal lyde:

§ 57 Forholdet til arbeidsmiljøloven og statsansattelloven

Arbeidsmiljøloven og statsansattelloven §§ 4, 5, 6 og § 22 andre ledd gjelder ikke under tjeneste i internasjonale operasjoner.

Departementet kan gi forskrift om arbeidsmiljøet til norske styrker som deltar i internasjonale operasjoner.

Ny § 60 a skal lyde:

§ 60 a Bistand fra Forsvaret for å ivareta samfunnssikkerhet

Forsvaret kan etter anmodning bistå offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører med ansvar for samfunnssikkerhet, kritiske samfunnsfunksjoner eller kritisk infrastruktur dersom følgende vilkår er oppfylt:

- a) Det oppstår en uønsket hendelse som har medført eller kan medføre tap av liv eller skade på helse, miljø, materielle eller immaterielle verdier, eller som har medført eller kan medføre redusert funksjonalitet for kritiske samfunnsfunksjoner eller kritisk infrastruktur.
- b) Det sivile samfunnet har ikke evne eller kapasitet til å håndtere hendelsen.
- c) Bistanden er forenlig med utførelsen av Forsvarets primæroppgaver.

Forsvarets bistand etter første ledd kan ikke innebære myndighetsutøvelse ut over de rammene som ellers gjelder for den som ber om bistand. Bistanden etter første ledd skal ikke innebære noen form for maktanvendelse.

Forsvarets bistand til politiet omfattes ikke av første og annet ledd.

Kongen kan gi forskrift om hva bistanden til offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører etter første ledd skal omfatte, og om prosedyrene for og utgiftsfordelingen ved slik bistand.

§ 64 første ledd skal lyde:

Forvaltningsloven kapittel IV til VI gjelder ikke behandlingen av saker etter §§ 6 til 31 og §§ 34, 49, 52 og 55.

§ 68 andre ledd skal lyde:

Tidligere yrkesbefal som er tilsatt før 1. januar 2005, kan sies opp bare etter statsansatteloven § 20 første ledd bokstav a.

II

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
2. Krav om erstatning og kompensasjon for psykisk belastningsskade som følge av deltagelse i en internasjonal operasjon som før ikrafttredelse av § 56 første ledd er avslått som følge av foreldelse, kan kreves gjenopptatt.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen den 10. februar 2021

Anniken Huitfeldt

leder

Hårek Elvenes

ordfører